

BRIEFING PAPER WHISTLEBLOWER PROTECTION IN THE EU

Redegørelse – Whistleblowing og beskyttelse af whistleblowere i Danmark

Introduktion

Danmark har ingen konkret lov, der beskytter whistleblowere mod retsforfølgelse og heller ej ingen myndighed, man kan kontakte, hvis man ligger inde med en viden om kriminalitet eller korrupsion.

Et gennemgående princip i medarbejderens ansættelsesforhold handler om pligten til at være loyal. Dette er indlejret i mange love, som også effektivt er med til at begrænse medarbejderens ytringsfrihed. Da der mangler love omkring whistleblowing, så bliver sagerne behandlet i retten på den måde, hvor arbejdsgiverens rettigheder bliver sat over for medarbejderens.

Da de danske love omkring whistleblowing er tvetydige, må de, der sigtes for at rapportere informationer, ofte gennemgå længerevarende procedurer, for at opnå deres rettigheder.

Love, institutioner og procedurer

Danmarks love indeholder ingen klar vejledning om beskyttelse af whistleblowere. Paragraf §77 i grundloven fastslår, at alle mennesker har ret til ytringsfrihed. Der er dog adskillige love, som begrænser denne ytringsfrihed i arbejdssammenhæng.

Medarbejdere i den offentlige sektor er forpligtet til at informere deres ledere omkring svig og svindel. Hvis informationerne bliver videregivet til medierne, vil det dog i stedet blive betragtet som et brud på tavshedspligten, hvilket kan føre til retsforfølgelse videre hen.

Offentlighedsloven regulerer diskretion blandt offentligt ansatte, og de ansatte, som vælger at bryde deres tavshedspligt, vil blive sigtet ud fra straffeloven. Offentligt ansatte må gerne lovligt videregive fortrolige oplysninger, hvis det er af åbenlys interesse for den brede befolkning; dog er det svært at vurdere, hvornår en information kan karakteriseres som dette.

På trods af disse begrænsninger anses offentligt ansatte dog for at have mere ytringsfrihed, end ansatte i den private sektor.

Uretfærdig afskedigelse og sigtelser for whistleblowing kan tages videre i Arbejdsretten, men da der ikke er en klar og konsekvent lovramme, kommer retten til at vurdere sagerne meget individuelt.

Der er ingen højere myndighed, der accepterer rapporter fra whistleblowere, eller, der tilbyder vejledning omkring dette. Datatilsynet registrerer kun alle de whistleblowerordninger, der er etableret i firmaer, som såvel i den offentlige sektor.

Nylige eller nuværende initiativer og trends

Over de senere år har der været en øget opmærksomhed omkring beskyttelse af whistleblowere. En lov fra 2013 kræver, at finansielle institutioner opretter ordninger, som giver muligheden for, at medarbejdere i institutionen kan indberette oplysninger anonymt. Implementeringen af denne ordning bliver kontrolleret af Datatilsynet.

Et undersøgelse fra 2014 slår fast, at en tredjedel af Dansk Magisterforenings medlemmer (akademikere med en kandidat og/eller Ph.d.) har haft viden omkring "Kritiske forhold" på deres arbejdsplads, som offentligheden burde indvies i. Kun én ud af otte valgte at gå offentligt ud med informationerne.

Whistleblower-sager

Danmark oplevede den mest iøjnefaldende whistleblower-sag tilbage i 2004, hvor kontroverserne omkring Irakkrigen blev bragt frem. Frank Grevil var major i Forsvarets Efterretningstjeneste, da han indleverede en rapport til en journalist. Rapporten afslørede, at den daværende statsminister, Anders Fogh Rasmussen, der åbent støttede krigen, havde på groveste vis overdrevet de beviser, der var omkring masseødelæggelsesvåben i Irak.

Da han valgte at bryde sin loyalitet overfor hans arbejde, blev Grevil dømt til fire måneders fængsel. Hans afsløring ledte til en dybere efterforskning af Danmarks involvering i krigen, hvilket løftede sløret for, at Rasmussen havde direkte løjet omkring regeringens intentioner om at støtte USA i krigen. Rasmussen blev senere udnævnt til at være NATOs 12. generalsekretær og er ikke blevet holdt yderligere ansvarlig for sine handlinger. I 2008 modtog Grevil hædersprisen "Sam Adams Award for integrity in intelligence".

I 2013 afslørede Hans Bøgesvang, at der var fundet alvorlig sjuksk sted i Arbejdsskadestyrelsen, som var til bekymring for offentligheden. Han blev afskediget, kæmpede uden held for at blive genansat og er nu på jagt efter et nyt job.

Data og statistik

Da Danmark ikke har noget statsligt organ, der dokumenterer whistleblower-sager, så er det også usikkert, hvor mange sager, der er om året, samt sagernes udkom.

Offentlighedens syn på whistleblowing

Den indflydelse whistleblowere har haft i hele verden over de senere år, har også sat dets præg på offentlighedens syn på whistleblowing i Danmark.

Der er ikke noget ord for whistleblower i det danske sprog, men de mest udbredte termer, bringer oftest negative associationer op. Hvorom alting er, så er der dog opstået et stigende krav om at forbedre beskyttelsen af whistleblowere, særligt set i lyset af finanskrisen.

Kapacitet og videnscentre

Datatilsynet overvåger generelle procedurer og love vedrørende datasikkerheden. Der er ingen offentlige eller civile samfundsorganisationer, der specialiserer sig i whistleblower-spørgsmål.